

ותצוין גא עוד עובדה אחת, אשר הצביעו עליה כבר לפני מלחמת העולם
 1914-1918. „המלחמה הקטנה“ עלולה רק אז להצליח, כשמספר הפרטיזנים הפחותים
 במספרם מאויבים, ימלאו את המגרעת הזאת, ולו גם במקצת. עיי שליטה מוחלטת
 בכלי-זינם, המותאמים יפה לתפקידם. רק עמים הרגילים-לנשק מוכשרים לנהל מלחמה
 קטנה תוך ההתמדה הדרושה. התנאי ההכרחי הזה, אהבה לנשק ושליטה בו, חסר
 לעתים תכופות אצל אומות בנות תרבות גבוהה; בשבילן קיימת אפשרות אחת
 לתקן את המעוות: השירות בצבא עממי. באין אסכולה צבאית יסודית לדור
 הנעורים של עמ-תרבות, תהיה ממנו והלאה ההצלחה במלחמה הקטנה — כאשר
 גם בכל צורה אחרת של הגנת ארצו.

ד"ר ישראל בר

תכסיסי-גארילה — להלכה ולמעשה

(הערות והארות לספר „המלחמה הקטנה“ לארתור אָרְהַרְדְס)

ישראל בר הוא יליד וינה. היה חבר השוצבונד עד זמן פיזורו
 בפברואר 1934. ביולי 1934 לקח חלק בדיכוי של המרד
 הנאצי כחייל של המיליציה האוסטרית הממשלתית. ב-1935
 סיים את לימודיו בביה"ס הממשלתי לסגני-קצינים, וב-1936
 גמר בית-ספר לקצינים. ערב כיבוש אוסטריה עיי הנאצים
 הגיע לדרגת אוֹבֶרְקוֹרְנַט, ושימש כסגן-מפקד פלוגה. השתתף
 בפעולה ציונית מ-1935. — המערכת.

ענף „המלחמה הקטנה“ בתורת הצבא והמלחמה הוא, אולי, הנושא המענין
 ביותר את תושבי הארצות בעלות אופי מדברי-למחצה. כל ארץ יוצרת צורות
 מלחמה מיוחדות לה — ליד השיטות הכלליות של הנהלת המלחמה — בהתאם לתנאיה
 הגיאוגרפיים המיוחדים והנטיות החברתיות והנפשיות של תושביה. לא מקרה הוא,
 שצבאות רוסיה רחבת-הידיים ורבת-האוכלוסיה מעדיפים עד היום הזה להשתמש
 במלחמה בהמוני חיילים ובכמויית עצומות של חמרים; לא במקרה הצטיינה צרפת,
 המהווה בסיס מוצק בעל תחומים טבעיים, בהקמת ביצורים ובהגנה עליהם מימי וזבאן *
 ועד ימי מגינו; ולא מקרה הוא שהמיליטריונים הפרוסי — שחסרו לו התחומים
 הטבעיים הקובעים הגנה סטטית-אורגנית — נטה תמיד אל הכלל שנקט-פרידריך
 השני: «Attaquez, attaquez toujours» („התקיפו, התקיפו תמיד!“). ויש ארצות
 שבהן היתה „המלחמה הקטנה“ מזה אלפי שנים לצורת-המלחמה הטבעית: בארצות
 מסוג זה נאלצו אפילו צבאות סדירים בעלי ציוד חדיש, כגון הצבא הבריטי, להיזקק
 לתכסיסי „המלחמה הקטנה“ — כפי שמעידים תיאוריהם של הגנרל-לייטננט ויול
 והקפטן פולס ממלחמת 1914-1918 בארץ-ישראל ובסביבתה. וכן הנסיון שנרכש כאן
 בתקופה שלאחרי מלחמת-העולם. משום כך ראוי לתשומת-לב רבה ומעמיקה ביותר

* שר צבא צרפתי אשר הקים שרשרת ביצורים סביב צרפת באמצע המאה ה-XVIII.

ספרו של ארתור ארהרדט, המהווה תרומה שיטתית למעגל בעיות זה, שעוד לא נחקר די צרכו.

המחבר, קצין גרמני לשעבר, שבחלקים ידועים של מחקרו הסתייע בעצותיו של הגנרל-מיוז האוסטרי ק'רןגנבר (מי שהיה ראש הו'נדרמריה של ס'רביה בשעת כיבושה בידי אוסטריה, ורכש לו נסיון רב בנוגע לכנופיות והמלחמה בהן) — קיבל על עצמו לחקור בקצרה את תכסיסי „המלחמה הזעירה“ על יסוד תיאור פעולות ומאורעות היסטוריים הכרוכים במלחמות גארילה. כגון: ההתקוממות והמלחמה הספרדית בשנות 13—1808; מסעות הפשיטה רביי-הכשרון של קפיטן הפרשים הגרמני קולוקב בעורף צבאות נפוליון בימי מלחמות השחרור; התקפות ההתפתחה של הצ'לפים הצרפתים (פ'רנקט'וררים) בשנות 71—1870; פעולות הכנופיות בארצות הבלקנים לפני מלחמת העולם ובימי המלחמה; פעולותיהן של פלוגות „הציידים“ הרוסיות בחזית המזרחית ב-1915 ושל הפרטיזנים האדומים בימי מלחמת-האזרחים ברוסיה — כל אלה הם החומר ההיסטורי, שעליו מסתמך המחקר.

לעומת זאת, אין ארהרדט מזכיר את „המלחמות הזעירות“ השונות והמענינות מאד, שהתנהלו בצפון ובדרום אמריקה, אף לא את ההתקוממות בטירוול ב-1809 (נגד הנריים והצרפתים), או את מלחמת היונים לעצמאותם בשנת 1821. כן אין הוא עומד על מסעות הגארילה החשובים מכמה וכמה בחינות ומענינים בגילוייהם החדשים, שנערכו בימי מלחמת-העולם ובתקופה שלאחר המלחמה, כגון: קרבות-הכנופיות המקיפים, שאורגנו בידי הגרמנים בצפון, במערב ובדרום פרס ב-1915—1917, התקוממות שבטי הס'אנוסי בהנהלת קצינים תורכים, „המרד במדבר“ של לורנס, וכן הקרבות שנערכו ב-1918—1920 בפל'טיקום, בשלזיה העילית, באיזור-רור; הוא מתעלם ממלחמת הריף (במרוקו), התקוממות הדרוזים, והמהומות בגבול הצפוני-המערבי של הודו.

ברם, המחבר מעונין לא בסקירת התפתחות שלמה מבחינה היסטורית של תולדות „המלחמה הזעירה“, כי אם בתיאור פלסטי וחי של כמה מצביי-קרב אופיינים ביותר, שבהסתמכו עליהם רוצה הוא לקבוע עקרונות תכסיסיים ברורים של שיטות הנהלת „המלחמה הזעירה“. עקרונות כלליים אלה מספם הוא בפרק האחרון, „הנסיון הישן ואמצעי הקרב החדשים“, לאור התנאים של סוגי הנשק ודרכי המלחמה המודרניים ביותר. אוסף העקרונות הללו מהווה את החלק החשוב ביותר של המחקר, וכיום יש לנו הזדמנות לבחון את מסקנותיו התיאורטיות של הספר, שהופיע ב-1935, לאור 6 מלחמות, שפרצו מאז יצא הספר, ושכולן מילאו תכסיסי הג'ארילה תפקיד ראשי, או לפחות תפקיד חשוב למדי.

עיקרי הנהלת מלחמה-זעירה

את הסיכומים העקרוניים מתוך רשימותיו הבודדות של ארהרדט נוכל לחלק לשתי קבוצות: א) תנאים מוקדמים למלחמה הזעירה; ב) מיתודות הקרב של המלחמה הזעירה.

א) התנאים המוקדמים הראשונים, שארהרדט לא הטעים, אולי, את חשיבותם במידה מספקת, הם גיאוגרפיים ופסיכולוגיים. בלי מיבנה-שטח מתאים, כגון: הרים, יער, ביצות, איזור אגמים, או שטחים רחבי-ידיים, המהיים איזור-תנועה כביר, ואינם מאפשרים יצירת חזית רצופות — בלי תנאים מוקדמים אלה ייכשל כל נסיון לפתוח בפעולות גארילה. כראיה הטובה לכך, ביותר, מביא ארהרדט

את כשלוֹן הקלעים־החפשים הבלגיים משנות 1914: ארץ תרבותית בעלת תעשיית מפותחת, זרועת רשת צפופה של דרכים ומסילות אינה מסייעת לפעולה נמרצת של כנופיות. וכמוֹכֵן אין אוכלוסיית שטחים כמו אלה מתאימה לצורת הקרב הזו: מלחמת המרי הפוליטית נוהגת כאן בשיטות אחרות).

הגורם השני, ואולי החשוב יותר, הוא הגורם הפסיכולוגי־פוליטי, שבו תלוי גם מצבו הנפשי של לוחם הגארילה: „במלחמה הזעירה—קובע קלאוזאוֹבִיץ— נודעת חשיבות ניכרת לגורמים המוסריים. והצלחתה של מלחמה מסוג זה תלויה לעתים קרובות בשאלה, באיזו מידה אפשר לנצל לכך את הגורמים הללו. על כך אפשר להוסיף, כי כל מלחמה זעירה הידועה בהיסטוריה, היתה— במידה שלבשה צורות גדולות ומקיפות יותר— למלחמת־העם או למלחמת־שחרור במשמעותו הנכונה או המסולפת של מונח זה. אפשר שארהרדט אינו מבחין במידה הדרושה בין פעולות צבא סדיר בסגנון פלוגות־הלם השייכות לסוג הגארילה, ובין פעולות ההתנגדות הנואשת של אומה שלמה. על אף העובדה כי שני אלה נוהגים באותן מיתודות תכסיסיות, הרי ההבדל הניכר הוא לא רק בעמידתו הפנימית של הלוחם, אלא גם בהישגים הצבאיים הניתנים לביצוע. פלוגות־הלם וחבורות־פשיטה סדירות עלולות אמנם לבצע בהצלחה פעולות בודדות: אולם רק מלחמת גארילה, שאומה נתונה בסכנה מנהלת מתוך התאזרות מלאה ונכונות לקרבנות— רק האבקת כזאת עלולה בסופו של דבר להביא לתוצאות פוליטיות מכריעות. הערת ארהרדט, כי מלחמות זעירות צריכות להשען או על אוכלוסיית הארץ, או על כוחות צבא סדירים נכונה בדרך כלל, — אם כי ראוי להבחין בין שני תנאים אלה. (ב) אופני־הקרב האופייניים למלחמות זעירות והנובעים מהגורמים הגיאוגרפיים והפסיכולוגיים הנ"ל אפשר לסכם בקצרה כדלקמן:

סוג הפעולה: התקפה, ורק התקפה.

המיתודיקה של הפעולה: מהירות, קלות־תנועה, כְּנֶשֶׁר־ההתחמקות

ואפתעה.

מכשיר הפעולה: יחידה צבאית קטנה ביותר מבחינה מספרית ומורכבת מלוחמים בעלי כושר מלחמתי גבוה.

מטרת הפעולה: הקניעות מהתנגשות ישירה עם גייסות הקרב של האויב, אלא התקפות על עורקיו החיוניים: קוֹי־ההובלה בעורף, מרכזי האספקה והתעבורה שלו, הרזרבות; פירוד ופירור כוחות האֶטֶסָה והעורף, הן בכוח הנשק והן בדרך התעמולה; כללו של דבר — לא מכה ניצחת רבתי חד־פעמית, כי אם דקירות־מחט זעירות ובלתי פוסקות.

גם כיום, עם התפתחותו הטכנית של הזיון ועם שינוי דרכי הקרב שבאו בעקבותיה, עדיין יפה כוחם של עקרונות העבר של המלחמה הזעירה. אולם, האם החידושים אינם מגבילים את אפשרויותיה של מלחמת הגארילה בכלל?

הפרטיזניות והמלחמה החדישה

לאחר חקירה מעמיקה בא ארהרדט לידי מסקנה, כי אמצעי־הקרב החדישים העיקריים — הנשק האנטומטי והמנוע המשורין והבלתי־משורין, וכן כוחות־האוויר — אינם יכולים לגרוע מכושר הפעולה של לוחמי הגארילה. אַרְבֵּה, מבחינה ידועה עלולים הם אף להרחיב את אפשרויות פעולתם.

על יסוד חקירותיו הכלליות קובע ארהרדט: „אף אמצעי־הקרב החדישים אינם

מבטלים את השיבותם של נסיונות העבר במלחמה הזעירה. העובדה, שמצד אחד המלחמה הזעירה מפחיתה יחסית מהמשקל המוחץ של מספר הלוחמים והציוד הכבד, ושמהצד השני עולים המהירות וכוח-האש שוב בד בבד, והאפתעה חזרה להיות גורם מכריע במלחמה החדשה — כל אלה מאשרים את המסקנה, כי המלחמה הפרטיזנית מהווה צורת-לחימה מתמדת של הנהלת-הקרב גם בתקופה החדשה. בראש וראשונה אפשר לראותה כהשלמה טבעית לתכסיסי יחידות-הלם ממוכנות וקלות-תנועה. בשום שטח אחר בחיים איננו מוצאים הן סתירות והן התאמות כה מפתיעות בין ההלכה והמעשה כמו בענף הנהלת-המלחמה. עד כמה נכון הדבר נוכל להוכיח, אם נשווה את מסקנותיו והשקפותיו של ארהרדט אל נסיון המלחמות שהתחוללו ומתחוללות בזמננו אנו.

הזדמנות שהוחמצה

אותו מסע, ששימש הקדמה לתקופת-המלחמה הגדולה — הכוונה למלחמת-הכיבוש של חבש — היו בו כל התנאים המוקדמים, להפכו למלחמת גארילה בקנה-מידה גדול ביותר: איזור-פעולות נרחב בעל מיבנה מורכב ביותר, החל מגבעות בינוניות ועד הרים גבוהים, שנתיבותיו אינם נהירים, וקל לנתק את דרכי התחבורה הקיימים בו; אוכלוסיה המורכבת מבני שבטים ששיי-קרב, למודי-תלאות ויודעי-נשק, ומאזרחים, בדרך כלל, בשנאתם לזרים החודרים לארצם. פעולת כנופיות מאורגנת יפה נגד כוחות הקרב האיטלקיים הממוכנים והממונעים במידה רבה, „דקירות-מחס“ בלתי פוסקות של התנפלויות קטנות באגפים ובעורף הגייסות האיטלקיים המתקדמים, ניתוק קוי התחבורה והאספקה של האויב, הנעשים ארוכים יותר ורגישים יותר עם התפשטות הפעולות, התקפות-לילה אינטנסיביות תוך הימנעות קפדנית ממצע-קרב ישיר בין החבשים, שרמת הזיון שלהם היתה נמוכה ושכמעט לא היו מאורגנים מבחינה צבאית מודרנית, ובין אויב חזק מהם ללא שיעור — תכנית-הגנה כזאת נראתה מתאימה וטבעית ביותר.

בשלב הראשון של המלחמה התכוונו האיטלקים, בהנהלתו של המצביא הקולור-ניאלי המנוסה די בונג, לאפשרות מעין זאת. ההכנות היו לקראת התקדמות אטית וזהירה: פעולת כוחות-הקרב הלבנים בחסות צבא ילדים מלוב, ומאָרְתִּיָאָה, הרגילים בתנאי האקלים והשטח והלמודים במלחמת כנופיות; שימוש בטנקים „פיאט-אנסלדו“ המותאמים לתנועה בהרים, בתותחי-הרים קלים ומרגמות; הבטחה מידית של כל שטח שנכבש ע"י סלילת דרכי-תחבורה אל הבסיסים, ושמירת הדרכים הללו ע"י פטרולים מוביליים וביצורים קלים. ברם נתברר, כי כל ההכנות הללו היו מיותרות. החבשים עשו משגה גדול, שקשה להבינו ושסיבותיו לא הובהרו עדיין כראוי: צבאותיהם, הבלתי-מאורגנים, הלקויים מבחינת הזיון והפיקוד והבלתי מוכשרים לקרבות סדירים, הועמדו במערכה פורמציות המוניות מול אש מכונות-היריה, התותחים, הטנקים והפצצות של האיטלקים. התוצאה ידועה לכל. מלחמת חבש אישרה את נכונות העקרון, שכבר נוסח ע"י קלאוזאביץ והוטעם וחזר והוטעם בספרו של ארהרדט — כי המשגה הגדול ביותר שלוחמי הגארילה עלולים לעשות, הוא לבוא לידי התנגשות גלויה עם גייסות סדירים.

הגארילה החדשה בספרד

בדרך כלל רואים את מלחמת-האזרחים בספרד כדוגמה למלחמת-תקופה קרים — אמנם לא בקנה-מידה גדול ביותר, אך שאופיה נקבע ביסודו על-ידי השימוש בנשק

חדיש ביותר ובתכניקת קרב מותאמה לכך. הדברים נכונים רק לגבי שלבים ידועים של מלחמת ספרד — ההתקפה על מדריד ב-1937, ההתקדמות לים וההתקפה על קטלונה ב-1938. אולם בשלב הראשון היה להאבקות בספרד אופי של מלחמת-תנועה פרימיטיבית, שלבשה צורות-מלחמה הדומות לגארילה, ביחוד בראשית המסע בצפון הארץ, באיזורי הפסקים ובאסטוריה. הסיבות לכך ברורות למדי. ראשית גרם לכך מבנה-השטח של הרי ספרד הצפונית — מבנה קלסי שבביל מלחמת גארילה; שנית, זיונם הבלתי מספיק של הכוחות התוקפים של גנרל פראנקו בימי המלחמה הראשונים, המחסור בארטילריה כבדה, בטנקים, במטוסי-קרב; שלישית, טיב צבאותיו, שלפני שנספחו עליהם כוחות המדינות המתערבות והמגוייסיים החדשים מבני ספרד, היו מורכבים בעיקר מ"בנדאָרס" של לגיון-הזרים הספרדי ומה"גולאָרס" (הפלוגות הסדירות) של ילדי מרוקו — חיילים המוכשרים והמאומנים יפה למלחמת גארילה; גם דרכי ההגנה של צבאות הממשלה הניעו את פראנקו לנקוט תכסיסי גארילה אלה. הריפובליקאים חסמו את כל הדרכים בעמקים ואת קויהתחבורה התקינים ע"י ביצורים, שכמובן אי אפשר היה לכבשם בלי ארטילריה מתאימה. אולם הגנרלים של פראנקו — שיש להודות, כי בהשוואה למתנגדיהם היתה ידם על העליונה מבחינת האימון, כשרון-ההגנה והיזמה — השתמשו בתחבולה הבאה: יחידות קטנות של פלוגות-סער מובחרות, שהוסעו במכוניות-משא, היו מקיפות את קו הביצורים ועורכות התקפות אפתעה מן העורף ומהאגפים, והמפציצים שליוו אותן מילאו במידת הצורך את תפקיד ההכנה הארטילרית הדרושה. פלוגות-פשיטה ממוכנות אלו היו מופיעות לפתע פתאום, פעם במקום אחד, וכעבור ימים אחדים במקום אחר המרוחק מהראשון עד כדי 50 ק"מ. הן פעלו בעיקר בכוח האפתעה, ובדרך זו כבשו או, לפחות, שיתקו את עמדות האויב, שבהתקפה ישירה אפשר היה לפרוץ אותן רק מתוך אבידות מרובות. כאן מוצאים אנו, איפוא, אישור לדעתו של ארהרדט, כי לפלוגות-פשיטה ממונעות צפוי תפקיד חשוב במלחמות העתיד.

מלחמה סטטית ודינמית נגד כנופיות בארץ-ישראל

מבחינה צבאית טהורה ועניינית כמעט שלא עמדו על הפעולות הטקטיות שנתגלו בארץ-ישראל בשנים האחרונות. אנו רוצים לנגוע בזה רק בחלק מהבעיות, וקודם כל להסב את תשומת-הלב לעובדה, כי גם במלחמה הזעירה של 39—1936 נתגלו אותם הקיום האופייניים, שציינו את כל המלחמות הזעירות המרובות, אשר נערכו בארץ במשך אלפי שנים. קיום אופייניים אלה הם: השלמת פעולת הכנופיות בהרים ע"י פעולות טרור אינדיבידואליות בערים — דוגמת מעשי הטרור, שבוצעו בערים בימי הסיקריקין; אשור ההופעה, כי צבא חזק למדי המזוין, מצויד ומאורגן בשיטות החדשות ביותר, אינו יכול להשתלט על כנופיות גארילה החלשות ממנו לאין ערוך בין במספר ובין בתחמושת — כל עוד משתמש הוא רק במיתודי-הקרב הרגילים של צבא סדיר. עוד צבאות סוריה ורומא, ובתקופה החנשה גם צבאותיו המצריים של מוחמד עלי, נתנסו בנסיון זה בארץ-ישראל. התפקידים שעמדו בפני מפקדת הצבא האנגלי היו בעיקרם אותם התפקידים שעמדו לפני המצביאים הסיליקיים, לפני פלוויס-אספסינוס ויולינוס-סָנְרוס וכן לפני אברהים פחה*, היינו: לשחק את פעולותיו של אויב שסוד כוחו היה בזה, שקשה להגיע אליו ולתפסו בגלל הסנואתו המצויינת במבנה-השטח, שתנועותיו ומסעותיו נערכים בלילות ושנהנה במידה ידועה מתמיכת התושבים.

* בנו של מוחמד עלי.

היה ברור מלכתחילה, כי פעולות רגילות, המצטמצמות בהדיפת התנפלויות וברדיפה אחרי המתנפלים, פעולות כאלו תהיינה ללא הועיל, ולפיכך יש לנקוט תפסיסים מיוחדים במלחמה נגד הכנופיות. כאן אפשר היה, איפוא, לברור בין שתי מיתודות — הסטטית והדינמית. ואמנם השתמשו בשתייהן גם יחד. גדר-התיל, שהוקמה לאורך הגבול הסורי ביזמתו של סיר צ'רלס טיגרט, אינה אלא גלגול חדיש של שיטת-הקורדון העתיקה, שבה השתמשו תכופות לשם הגנה מפני פעולות גארילה, החל מ„חומת-סינ" המפורסמת וכלה ב„גבול הצבאי" של אוסטריה-הונגריה, המצודות שבגבול הצפוני-המערבי של הודו, ו„הקו" של נקודות מבוצרות, שהוקם ע"י הרוסים מול הרי קוקו בתקופת מלחמות השבטים במחצית הראשונה של המאה ה-19.

קלאוואביץ ממליץ על אמצעי-הגנה זה ביחוד בתנאי אסיה. אין זו שיטה חדשה אף בארץ-ישראל, אם כי דבר זה אינו ידוע ברבים. המלך החשמונאי אריסטובלוס פקד להקים שורה של צריחים ומצודות קטנות להגנה מפני פלישות נסיך הבדואים אַרְבֵּס. לפי דברי יוסף בן-מתתיהו (פלויוס) חסמו המצודות את הדרכים המוליכות אל הארץ כמעט לכל רחבה, מיפו ועד טבור הרי יהודה. אך גדודי-הפשיטה הבדואים פרצו ע"י תחבולות את הקו הזה. שבגלל ארכו לא יכול היה חיל-המצב לפקח ולהגן עליו כראוי, והחריבוהו כליל. גורל דומה לזה בודאי היה נכון גם ל„חומת-טיגרט" — כפי שאפשר לדון מתוך הנסינות השונים לפגוע בה — אלמלא נוסף על שיטת-הגנה סטטית זו גם גורם דינמי, בצורת פטרולים מוביליים קבועים במכוניות משורינות העוברות בין המוקפים, אכן דוקא בארץ-ישראל הוכח, כי הכלל שנקט נפוליון: «Il faut opérer en partisan, partout où il ya des partisans» (יש לנקוט פעולות פרטיזניות בכל מקום שיש בו פרטיזנים) — היא אמת, שאין לערער עליה, כשם שנכונה השקפת ארהרדט: „גייס שינסה למלא את תפקידי ההבטחה של „מלחמה זעירה" ע"י אמצעי התגוננות בלבד משול לאגרופן הנלחם בחשכה ומנסה להתגונן בפני התקפות מתגדו בפרדות בלבד. כל המצטמצם במלחמה הזעירה בהגנה גרידא, סופו לנחול כשלון". להתגבר על הכנופיות בתכסיסהן, באמצעות יחידות קטנות ונבחרות, שבהכירן את תנאי הסביבה ובהיותן רגילות להתאמצות ממש כמו מתנגדיהן, הן מוכשרות לפעול בהרים באופן עצמאי, במהירות ובהחבא, ולבצע תנועות מקיפות ופעולות לילה — מטרה זו הושגה עם הקמת פלוגות-הלילה הנודדות המיוחדות (Special Night-Squads). ונוסף לתכסיסי קרבות-הלילה המקובלים — המיוסדים בעיקר על תנועות-מארב והתקפות-אפתעה על כנופיות בכידונים וברימוני-יד תוך המנועות ככל האפשר מקרבות-אש — השתמשו פלוגות-הלילה נבחרות אלו בשיתוף-פעולה ביניהן ובין כוחות-האוויריה, דבר שבמידה ידועה יש בו מן החידוש. ארהרדט היה סבור, כי בדרך כלל עלולים רק מטוסי „אבטוג'ירו" להלחם בצורה אפקטיבית נגד כנופיות גארילה, אולם הנסיון בארץ-ישראל הוכיח, כי מטוסי-ציד ואפילו מפציצים קלים עלולים למלא תפקידים חשובים, מתוך מגע אמיץ ובלתי פוסק* עם הפלוגות הפועלות של S.N.S. וכן עם יחידות-צבא אחרות**. בכל הפעולות הללו עלולים הם לא רק למלא תפקידים חשובים כמגלי עקבות, ומרדפים, אלא גם להשתתף בצורה אפקטיבית ביותר

* ע"י סימני-זיקוקין, איתות דגלים או פסי-קרקע מלמטה, או הוראות וריעות ע"י סוככי נפילה מלמעלה.

** פרטי פעולות כסוג זה תוארו לא פעם בכתובות הארץ.

בקרבנות המתלקחים, אם באש מכונות-יירה ואם בהטלת פצצות. במיתודות הללו, שנתנסו לראשונה ע"י הפלוגות המיוחדות בעמק-יזרעאל, בעמק-הירדן ובגליל התחתון, השתמשו בהצלחה גמורה ובצורה מקיפה ביותר בשעת ביצור הכנופיות הגדול, שהוצא לפועל ע"י כוחות הצבא הבריטיים ב-39-1938.

„מלחמה זעירה בקנה-מידה גדול“

בסקירה ראשונה נדמה, כי אלה הם תרתי דסתרי. ארהרדט מטעים, וחוזר ומטעים, כי קרב-גארילה הוא צורת קרב המתנהל ע"י יחידות קטנות ביותר לשם מילוי תפקידים בודדים ומצומצמים מתוך הימנעות מכל מגע-קרב תקיף יותר. על יסוד כל נסיונות העבר אי אפשר היה כלל וכלל להעלות על הדעת, כי ישנן בריגדות, דיביויות ואפילו גייסות שלמים המנהלים מלחמת גארילה, ושפעילותן מתרחבת עד כדי התקפה רבתי על מרכזי האויב, תוך שמירה על התכונות התכסיסיות היסודיות של מלחמה זעירה. אולם התנאים המיוחדים של אחד המאורעות החשובים ביותר בתקופתנו — מלחמת-החופש של סין נגד הכובשים היפנים — הביאו מהפכה בתיאוריות הברוקות והמקובלות.

אומה בעלת שטחים ואוצרות טבע עצומים, אך בלתי מפותחים כל צרכם, וחסרת בסיס ארגוני ותכני מתאים, הועמדה בפני בעיה חמורה: התנגדות לאויב המפותח מאד מבחינה ארגונית ותכנית אשר לו מנגנון צבאי חדיש ביותר. אכן טבעי היה הדבר, שהתנגדותו של החלש לאויב חזק ממנו תלבש צורה דומה למלחמת גארילה. אולם מידותיה ואופיה המיוחד של התנגדות זו הותנו ע"י שני הגורמים, שבהן צפון כוחה של סין: שטחה הענקי, והמוני האדם הרבים שלה. גורמים אלה קבעו את צורת הארגון והאסטרטגיה המיוחדים במינם של הצבא הסיני. יחידות הגארילה הסיניות אינן כנופיות, אלא חלק סדיר של הצבא הסיני. הסדיר, ודווקא חלקו היותר גדול של צבא זה — שכן הדיביויות הסיניות המכוונות למערכות גדולות והמצויידות בארטילריה, במכוניות-קרב ובמטוסים הן מעטות לערך. צידו ואימונו של הצבא הסיני מותאם בעיקר לתפקידי מלחמה זעירה, ופרט לצבא האדום הרי זה המקרה הראשון של ארגון ואימון שיטתי של פורמציות המוניות למלחמת גארילה. תכנית האימון של צבא כזה דורשת הכשרה רבה במסעות, בהסוואה ובצילוף; ואשר לאימון בנשק הריהו מצטמצם ברובים, מכונות-קלות (מקלעים ותת-מקלעים), בחמרי-נפץ ובזין של קרב-מגע. את תכנית האימון הזאת משלימה הדרכה פוליטית-העמולתית מקיפה: בנידון זה אין להעלים עין מעובדה, שתהיה לה חשיבות עצומה בעתיד: צבא הגארילה הסיני מופיע כאמצעי האפקטיבי הראשון לליכודם וחינוכם הפוליטי של המוני-העם הסיניים. שהיו פסיביים ומוזנחים במשך מאות שנים.

האסטרטגיה של המפקדה הסינית העליונה מיוסדת על צירוף שני גורמים יסודיים: צבא גארילה עצום והקשיים הטבעיים, שבהם נתקל הכובש בשטחים רחבי-הימים של סין. הדיביויות הסיניות הסדירות, המצויידות בנשק חדיש, מעכבות ככל האפשר את התקדמות היפנים, אך משתמטות מכל קרב גדול, הכרוך בשימוש רב בחמרים, מושכות את האויב לשטחים מרוחקים, ולאחר כיבוש השטחים הללו ע"י היפנים, מתחילים צבאות הגארילה הסיניים בפעולותיהם. יחידות הגארילה הללו מסתננות בחשכת הלילה ותחת מחסה המבנה הטופוגרפי מאחורי קווי האויב, ומנהלות שם את הפעולות הרגילות של מלחמה זעירה: ניתוק קווי התחבורה והאספקה

הארוכים והרגישים של היפנים, הריסת מסילות הברזל, התנפלויות ממארב, פעולות טירור וכדומה. לפתע פתאום, לפי הוראות מלמעלה, מתלכדות הפלוגות הקטנות והפזורות הללו בנקודה ידועה לבטליונים, בריגדות ודיביזיות, הפותחים בהתקפה רבתה. כך התחילו, למשל, ההתקפות העזות על ננקין ואפילו קרבות הרחוב בפרברי שנחאי — על אף העובדה, ש"החזית הרשמית" היתה מרוחקת משם כדי כמה מאות ק"מ. אמנם להתקפות אלו, שבוצעו ע"י יחידות בעלות זיון קל, ללא ארטילריה וטנקים וללא אפשרויות אספקה, לא היו, כמובן, שום תוצאות מכריעות. אך בצירוף עם "עקיצות היתוש" המרובות, אגב הפעולות הפרטיזניות, אילצו ההתקפות הללו את היפנים להטיל תפקידי הבטחה על חלק גדול מצבאותיהם (יש אומרים את החיל שנועד לכך כדי שני שלישים מצבא-המשלוח היפני), אפשר לאמר מתוך הפרדת-מה: היפנים אמנם כבשו כמיליון קמ"ר מאדמת סין, אך אין הם שליטים עדיין אפילו בקילומטר מרובע אחד. וארהרדט עצמו, המייחס חשיבות רבה לתפקיד המלחמה הוזעירה בעתיד, לא יכל לשער ולחזות מראש, כי "מלחמה זעירה" עלולה להתפתח בקנה-מידה עצום כל כך. לא זו בלבד שהיא תוכל לבלום במשך שנים את התקדמותו של צבא מובחר וממוכן של מעצמה אדירה ולשתק את פעולותיו, אלא גם לשמש גורם ארגוני לתחייתה והתעוררותה הפוליטית והסוציאלית של אחת האומות הגדולות ביותר בעולם.

פינלנד

בימים אלה ראינו בפינלנד אותה תופעה שאין להזותה מראש — בלימת צבא ענק חדיש, אף תוך נצחונות חלקיים מזהירים עליו, ע"י כוחות חלשים ממנו ללא שיעור, אך ורק באמצעות תכסיסי גארילה מפותחים במידה גבוהה ביותר. כאן ראינו צירוף נדיר של התנאים הגיאוגרפיים והפסיכולוגיים, המסייעים להתפתחות מלחמה זעירה: שטח-פעולה רחב-ידיים וקשה כאחד, אוכלוסים בעלי אופי לוחם ועקשני, הרגילים להתאמצות ולמחסור, ועל כל אלה — "היסוד המוסרי", החלטתה התקיפה של אומה קטנה: טוב מותנו מחיי עבדות. מלחמת פינלנד יכולה לשמש דוגמה-למופת של מלחמה פרטיזנית חדישה וכן הוכחה לאפשרויות העצומות של המלחמה הוזעירה בנסיבות מסוימות. לפי ההודעות מפינלנד נלחמו בחזית הצפון 2,000 איש נגד 2 דיביזיות רוסיות**. אותם 2,000 איש היו מחולקים לקבוצות קטנות, שכל אחת מהן היתה בלתי-תלויה באחרות ובעלת אחריות עצמית לפעולותיה. דרגת-הקצין הגבוהה ביותר בפלוגות אלה היתה דרגת קפטן. פעולות תיאום ותיכון של מטה צבאי נמצאו מיותרות. הפלוגות השתמשו אך ורק בסוגי נשק אלה: מכונות-יריה, רובים, רימוני-יד ופגיונות. איזור הפעולה היה בעורף ובדרכי התחבורה

* אשר להודעת התידוש שבפרשת-סין, מותרת השאלה האם אין כאן לפנינו צורה מסוימת של שיתוף פעולה בין גרעין של צבא רגולרי, ובין פריפריה גדולה של גארילה, כאשר התפתחה כבר בספרד בראשית המאה הי"ט. מכל מקום, הרי מלחמת וִיִּיִּיִּיִּיִּי (בימי המהפכה הצרפתית) מגלה את אותן התכונות בדיוק אשר צוינו כאן לגבי סין, והדבר נכון גם לגבי מלחמת הבורים, ביחוד בדרגתה המאוחרת יותר. ההגדרה "הסינית" הלוטם במידה רבה מאד את צבאו הפרטיזני המובחן של מְּנֵוּ, אשר השתתף גם בפעולות מאד לא פרטיזניות, כהתקפה החזיתית הישרה על פְּרָקֹפּ וסיבש, בימי כיבוש קרים; והיא הופפת במאה האחרונה את מלחמת הפרטיזנים בסיביר המזרחית, בשנות 20—1919, שהיתה מכוונת במידה ניכרת נגד האויב הנוכחי של סין — היפנים. אגב, מענין ציינו, כי ככל המקרים הללו של "מלחמה פרטיזנית גדולה" היה השטח של יורת המלחמה, ביחסו לתכניקת-התחבורה והתנועה בתקופה הנמונה, נרחב למדי. — המערכת.

** מקורות ניטרליים ידועים מעריכים את כוח הרוסים עם נדיביזיה אחת. — המערכת.

והאספקה של האויב*. הצלחת הפינים בתכסיסים אלה ידועה לכל, ולמותר להזכירה בפרוטרוט.

ברם, גם בקווי-הביצורים החדשים שלהם ניהלו הפינים לא רק מלחמת-עמדות אלא גם מלחמת גארילה. לגבי תכסיסי ההתגוננות שלהם אופייניים לא רק מבצירית-הבטון אלא גם פטרול-הלם. תכסיסם היה: להניח לנחשול ההתקפה של האויב להתפשט באיזור הפעולות, ואז לפתוח בהתקפה נגדית באגפי האויב בעזרת יחידות קטנות אולם קלות-תנועה ובעלות עצמת-אש עזה. בתכסיסים אלה, שהפינים עצמם תיארו אותם כ"עקיצות-יתוש", הצליחו על הרוב לבלום את החקפות הטנקים וחיל-הרגלים של הרוסים. לתשומת-לב מיוחדת במסגרת תכניקת-קרב זו ראוי תפקידם החשוב של רובי-סאב-טומוטיים קלים, שארהרדט כבר התנבא עליו בספרו. תיאורי הקרבות בפנילנד מעלים על זכרוננו את התיאוריות המענינות, שנשכחו במידה רבה, של שר-הצבא השוויצרי פריץ גרטש. הוא כתב בזמנו:

"גשק ההתגוננות העתיד של עמים קטנים וחלשים, שאינם יכולים להתחרות עם המעצמות הגדולות מבחינת אמצעי-הקרב הארטילריים והממונעים, הוא, צבא מכוונות-יריה". יחידות-הגנה, המצטיינות בקלות-תנועה, החפשויות מכל מעמסת ציוד מיותר, התקועות יפה בנוף-השטח ומצוידות במכונות-יריה, עלולות להגן על קולגבול במחסום-האש שלהן הרבה יותר מאשר בעזרת קווי-ביצורים.**

יש להניח, כי רעיונות אלה לא היו זרים למפקח חיל-הרגלים הפיני קולונל לאטי, שהיה אחראי במידה רבה לתכניקת-הקרב הפינית. את סוד-כוחם של פטרול-ההלם הפיניים אפשר למצות בנוסחה: "קלות-תנועה וכוח-אש". תכונות אלו באו להם מחוץ צירוף של צלפים ומכונות-קלות: מיד לאחר שהצליחו במקתם, חוזקו הפטרולים ע"י מכונות-כבדות, מרגמות ונשק אנטי-טנקי. מול הרשת הדקה והגמישה הזו, לא הצליחה, על הרוב, האש ההמונית ו"שיטות המכבש" של הרוסים***.

המלחמה הפינית הראתה, יחד עם ליקויים אחרים של הצבא הרוסי, גם את התברותו של הנשק החדוש שלהם, אשר ארהרדט החשיבו במיוחד: צבא הסוככים. בשני המקרים, שהרוסים ניסו להוריד קבוצות לוחמים ניכרות בסוככי נפילה, נשאר קבוצות אלו מבודדות, חסרות תגבורת ואספקה, והן הוקפו ע"י הפינים והושמדו כליל.

מלחמת-עולם השנייה — מלחמה זעירה ז

עוד ביום פרוץ המלחמה יתחילו התקפות-בזק של אלפי מטוסים, יומטרו פצצות וגזים מרעילים על מרכזי הגיוס והעורף של האויב, יפרצו פלוגות טנקים עצומות, ובעקבותיהם יחידות-קרב ממוכנות מיכון גמור ונתמכות ע"י אש תותחים מרחיקה קלוע — זו היתה תמונת מלחמת-העולם העתידה, שתוארה ע"י דוֹאָה, פוֹלֶר, סָאָקֶט**** ואחרים. תמונה זו באמת נתגשמה בחלקה בחזית פולין. אולם —

"אנו מתקדמים בזירות כלפי מֶטָה, במדרון הגבעה המיוער ולאורך הבקעה מלאת-הביצות. הלילה שחור כופת. כמעט אי אפשר לראות את דמויות החיילים המרוקנים

* התיאור ניתן כאן מתאים יותר לחזית הפינית המזרחית מאשר לחזיתם הארקטית-הצפונית. — המערכת.
** הבעיה העיקרית בה עלולה להפגש מיתודה כזאת, היא הסתירה בין ההנחה על שחרור מכל עומס, לבין הצורך המיוחד של יחידות הנשק-האכטומטי לכמות גדולה של תחמושת מובלת ולתוספת-אספקה מהירה ובלתי-פוסקת; רק בתנאים נוחים ביותר בעורף הקרוב חתכן הסינמזיה בין השניים. — המערכת.

*** הדברים מכוונים, כמובן, לפעולות שהתנהלו בתנאי היער, הטיגרה, ואיזורי-האגמים, שבהם לא נצרו קווי-חזית רצופים. — המערכת.

**** סָאָקֶט — גנרל גרמני, יוצר הרייכסוהר לאחר חזות ורסייל.

הצועדים לפני. אין אנו מוציאים הגה מפינו: הקצין הצרפתי מפקד על שמונת אנשיו חק בתנועות. יד קלות. לפתע פתאום נשמע קול יריה, ועוד יריה, ואחריה — התפוצצות רימוניידי, טרטור קצך של תת-מקלע, ושוב השלך הס. כשהגענו אל המבצר הועיר החבוי בין העצים, שבו חוסים 20 איש, נודע לנו, כי האויב התקיף עמדת-חלוץ שלנו באקדחים וברימוניידי...»

מה זה? האם אלה זכרונות מהמסע הצבאי בריף*? לא, זהו תיאור מחזית המערב בשנת 40—1939! האכקות צבאות המיליונים של המעצמות האירופיות האדירות המצויידות במנגנוני הזיון החדשים דומה לפי שעה למלחמת גארילה. אכן נראה הדבר כפרדוקס, שדוקא ההתפתחות התכנית העצומה הביאה לידי פרימיטיביזציה של צורות הקרב. מובן מאליו, כי סוף-סוף ישתנו פני המלחמה. אך הצורה החדשה של ההתקפה — יחידות צבא קטנות, הנערכות בעומק וכמעט בלתי-ללויות זו בזו, וכן צורת-ההגנה החדשה — קוי מבצרות-הבטון והקומפלכסים המפוזרים של הביצורים — יצריכו פעולות-הלם בעלות אופי פרטיזני גם במערכות הגדולות ליד קוי המבצרים.

לאחר שנתנסינו כבר בנסיונות של שש מלחמות, רשאים אנו לומר, שעל אף ההבדל שנתגלה בפרטים ידועים — וביחוד מבחינת ההיקף והאינטנסיביות — בין התיאורים ובין המציאות, נתאשרו בדרך כלל מסקנותיו של ארהרדט, וביחוד בנוגע לסיכוייה הרבים של המלחמה הועירה בעתיד.

ה. קונסקי

הגדודים המודרניים במלחמה הגדולה וב"מלחמה קטנה"

בימינו, ימי המלחמה הממוכנת, נשאלת לעתים בחוגים הצבאיים השאלה: האם התואר "מלך הקרב", שהיה ניתן כל הימים לחיל הרגלים, עודנו שמור לו גם כיום? התשובה היא על הרוב חיובית, אבל גם המחייבים מודים, שבמלחמה המודרנית נשען חיל הרגלים בפעולתו על תמיכה, וזקוק ל"הכנת" שדה-הקרב על ידי חיל-התותחנים, הטנקים, חיל המהנדסים וכו'. ואילו השוללים את הערך המכריע אשר לחיל הרגלים, מוכרחים להודות, שאפילו במלחמה ה"טנקית" או ה"אווירית" המשוכללת ביותר — תפקיד נכבד לחיל הרגלים בכיבוש ממשי וקבוע של המטרות הטקטיות. והמסקנה היא, שחיל הרגלים הוא חיל חשוב הנושא על כתפיו, כקודם, את כובד האבידות ופגעי יום-יום במלחמה. גם כיום הרי זה חיל אפקטיבי, אם כי לא אפקטי (כלומר פעיל, אם גם לא מפליא).

מה נשתנה בענין זה בעשרות השנים האחרונות? כמות המתכת הרבה הנשפכת מכל מיני כלי משחית על שדה-הקרב המודרני מצד אחד, העמדות המבוצרות והצורות השונות של השריון מצד שני, כל אלה שללו מהחיל את קלות-התנועה הקודמת שלו. את הנצחון אין נושאים עוד על חוד-הכידון; על כן לא יתכן כעת למנות את החיל לפי מספר כידוניו, הכלים פולטי-האש, המרוכים והשונים, שהועמסו על האיש הרגלי, מגבירים את כוח אשו לאין ערוך, לעומת כוח-האש של חיל הרגלים

* המלחמת בריף, במרוקו התנהלו בין מורדים בריבים והשלטון הקולוניאלי הספרדי והצרפתי בראשית שנות העשרים של מאה זו. — המערכה.